

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 9 juni 1936 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om arbetsavtal m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tjugusju inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionerna

inom *första kammaren*

nr 212 av herr *Hamrin m. fl.* och

nr 256—266, samtliga av herr *Bagge m. fl.*, samt

inom *andra kammaren*

nr 14 och 15, båda av herrar *Jacobsson* och *Meyerhöffer*,

nr 16 av herr *Olsson* i Stockholm *m. fl.*,

nr 474 av herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.* samt

nr 588—598, alla av herr *Anderson* i Norrköping *m. fl.*

Yrkanden i motionerna.

a) I motionerna I: 212 och II: 474, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte för sin del fatta beslut om en lagstiftning om arbetsavtal i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag, som kommittén angående privatanställda framlagt i betänkande den 9 mars 1935 (statens offentliga utredningar 1935: 18), samt att riksdagen måtte ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om förnyad utredning av frågan om pensionering av vissa grupper i enskild tjänst anställda.

b) Motionerna I: 256 och II: 588, vilka äro likalydande, utmyнна i en hemställan, att riksdagen ville för sin del antaga ett vid motionerna fogat förslag till lag om arbetsavtal. Beträffande lydelsen av detta förslag får utskottet hänvisa till motionen I: 256, sid. 52—68.

c) I likalydande motionerna I: 257 och II: 589 har föreslagits, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande de åtgärder, som genom samhällets försorg lämpligen kunde vidtagas till främjande av de privatanställdas pensionering samt om framläggande av de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

d) I motionerna I: 258 och II: 590, vilka äro likalydande, har föreslagits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning och förslag angående lag om offentliga tjänstemän.

e) Motionerna I: 259 och II: 591, som jämväl äro likalydande, utmynna i en hemställan, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning och förslag till omarbetning av sådana särskilda lagar och författningar, vilka i materiellt hänseende meddela från bestämmelserna i lagen om arbetsavtal avvikande regler, så att ifrågavarande lagar och författningar bringas i samklang med sistnämnda lag.

f) I likalydande motionerna I: 260 och II: 592 har hemställts, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av 86 § i lagen 18 april 1914 om kommission m. m.:

»Är handelsresande anställd i sin huvudmans tjänst, skola, i den mån icke annat följer av lagen om arbetsavtal, i fråga om hans skyldigheter och rättigheter mot huvudmannen det dem emellan ingångna avtalet och gällande handelsbruk lända till efterrättelse. Uppsäges avtalet från någondera sidan, räknas uppsägningstid efter ty i nämnda lag stadgas; dock att, där ej anorlunda avtalats, uppsägningstiden vid uppsägning från huvudmannens sida ej må understiga tre månader.

Utän huvudmannens lov — — — för annans räkning än huvudmannens. Skall till handelsresande — — — äga motsvarande tillämpning.»
Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1936.

g) I de jämväl likalydande motionerna I: 261 och II: 593 har föreslagits, att riksdagen för sin del ville antaga följande

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 192 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 192 § utsökningslagen skall i nedan angiven del hava följande ändrade lydelse:

Vägrar arrendator eller hyresgäst att avflytta, då bestämd legotid är till ända eller eljest, utan att legorätten förverkats, för honom inträtt skyldighet att avflytta, och gitter han ej visa sannolika skäl, att han ändock äger kvarsitta, då må överexekutor förordna om hans vräkande. Menar ägaren, att arrendator eller hyresgäst förverkat legorätten, må ock förordnande, som nyss sagts, meddelas, där överexekutor finner uppenbart, att rätten är förverkad. Såsom hyresgäst skall härvid anses jämväl arbetstagare, åt vilken bostad upplåtits genom arbetsavtalet.

Vad sålunda — — — om bostadsrättsinnehavare.

Om rätt — — — 191 § sägs.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1936.

h) De likalydande motionerna I: 262 och II: 594 utmynna i den hemställan, att riksdagen för sin del ville antaga följande

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1907 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

Härigenom förordnas, att 10 § lagen den 14 juni 1907 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om nyttjanderätt till fast egendom skall hava följande ändrade lydelse:

I fråga om arrende av viss jord å landet i Norrland och vissa delar av Svealand är särskilt stadgat.

Om hyresavtal mellan arbetsgivare och arbetstagare gäller vad i lagen om arbetsavtal är stadgat, i den mån det innefattar avvikelser från nya lagens bestämmelser.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1936.

i) I motionerna I: 263 och II: 595, likalydande, har hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och framläggande av förslag angående lagfästande av årsanställda jordbruksarbetare enligt sedvänja tillkommande rätt till lön under sjukdom.

j) I likalydande motionerna I: 264 och II: 596 har yrkats, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjligheterna att trygga helt eller delvis provisionsavlönade arbetstagares rätt till ersättning för vid sjukdom mistad provision samt om framläggande av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

k) I motionerna I: 265 och II: 597, som även äro likalydande, har föreslagits, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av gällande avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare i statlig tjänst, att extra tjänsteman och därmed jämställd befattningshavare, som fullgjort tjänstgöring i icke-ordinarie anställning sammanlagt minst ett år, måtte efter verkets beprövande kunna erhålla semester under två veckor årligen.

l) Motionerna I: 266 och II: 598, likalydande, innehålla den hemställan, att riksdagen för sin del ville antaga följande förslag till

Lag om ändring i lagen den 22 juni 1928 om arbetsdomstol.

1 §.

För upptagande och avgörande av mål rörande kollektivavtal, mål enligt lagen om vissa ekonomiska stridsåtgärder samt mål enligt lagen om arbetsavtal skall finnas en domstol med säte i Stockholm, kallad arbetsdomstol.

Angående arbetsdomstolens sammansättning och rättegången vid arbetsdomstolen i mål enligt lagen om vissa ekonomiska stridsåtgärder samt i mål enligt lagen om arbetsavtal gälla vad i nämnda lagar är stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1936 och gälla till och med den 31 december 1940, dock att lagen skall jämväl efter sistnämnda dag äga tillämpning såvitt angår påföljd av förfarande, vilket under tiden för giltigheten av lagen om vissa ekonomiska stridsåtgärder ägt rum i strid mot densamma.

Motionerna I: 266 och II: 598 hava behandlats i förevarande utlåtande, såvitt däri framlagt lagförslag berör lagstiftning om arbetsavtal. Till den del samma lagförslag har avseende å lagstiftningen om vissa ekonomiska stridsåtgärder, ha motionerna behandlats i utskottets denna dag avgivna utlåtande nr 58.

m) I motionen II: 14 har anhållits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om framläggande redan till innevarande års riksdag av förslag till lag om arbetsavtal för privatanställda med hänsyn tagen till synpunkter, som anförts i motionen.

n) Motionen II: 15 utmynnar i den hemställan, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om allsidig utredning om arbetarnas anställningsförhållanden samt förslag till lag om arbetsavtal för arbetare på grundval av denna utredning.

o) Slutligen har i motionen II: 16 hemställts, att riksdagen måtte besluta vidtaga den ändringen i lagen om arbetarskydd, att 5 § m) erhåller följande lydelse:

Åt arbetare, som från årets början varit anställda hos samma arbetsgivare eller företag, skall å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september beredas semesterledighet under minst 15 dagar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de yrkanden i ovannämnda motioner, som enligt vad ovan anförts i detta utlåtande föreligga till behandling, får utskottet hänvisa till motionerna.

Historik.

Frågan om lagstiftning rörande arbetsavtal.

Arbetsavtalet är — med vissa begränsade undantag — icke reglerat genom lag i vårt land.

I 1734 års lag behandlades endast den form av arbetsavtal, som avsåg tjänstehjonsförhållandet. Bestämmelserna härom ersattes sedermera av olika legostadgor, av vilka den sista var legostadgan den 23 november 1833 för husbönder och tjänstehjon. Denna blev så småningom i många hänseenden föråldrad och föga överensstämmande med en nyare rättsuppfattning. Sedan vid olika tillfällen väsentliga delar av legostadgan försatts ur kraft, blev densamma genom lag den 4 juni 1926 upphävd i sin helhet.

I förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet hava uptagits vissa rättsregler rörande arbetsavtalet inom handeln samt industrien och hantverket. Dessa bestämmelser äro dock synnerligen ofullständiga, och för deras tillämpning förutsattes dessutom, att avtalet ingåtts i viss form, något vilket numera så gott som fullständigt kommit ur bruk. Däremot är sjömansavtalet utförligt reglerat, senast genom sjömanslagen den 15 juni 1922. Vidare förekomma i lagen den 18 april 1914 om kommission, handelsagentur och handelsresande enstaka bestämmelser rörande handelsresandes och platsförsäljares anställningsvillkor.

Inom riksdagen hava vid upprepade tillfällen framställts yrkanden dels om partiella ändringar i 1833 års legostadga eller densammans ersättande med en ny tjänstelag och dels om reglering av vissa frågor rörande andra arbetsavtal än sådana, som avsågo tjänstehjonsförhållanden, särskilt då frågan om det fria arbetsavtalets hållande i helgd. I anledning av en vid 1898 års riksdag väckt motion anhöll riksdagen i skrivelse den 11 maj 1898, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till ny legostadga. Vid 1899 års riksdag ifrågasattes i en inom andra kammaren väckt motion lagstiftningsåtgärder för bevarandet av det fria arbetsavtalets

helgd. Lagutskottet fann det synnerligen lämpligt att i samband med den utredning, som till följd av 1898 års riksdags skrivelse kunde förväntas i fråga om de arbetsavtal, som fölle under legostadgan, få frågan om ändrad lagstiftning rörande övriga arbetsavtal under omprövning. Med bifall till utskottets därom gjorda hemställan anhöll riksdagen i skrivelse den 19 april 1899, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana lagbestämmelser, som kunde anses erforderliga för beredande av nödigt skydd åt i behörig ordning ingångna arbetsavtal.

I anledning av omförmälda riksdagsskrivelser uppdrog Kungl. Maj:t den 27 oktober 1899 åt en *kommitté* att utreda ifrågavarande spörsmål samt avgiva förslag i ämnena. Nämnade kommitté avgav dels den 31 oktober 1900 förslag till lag om tjänsteavtal mellan husbönder och tjänare och dels den 19 oktober 1901 förslag till lag om vissa arbetsavtal. Dessa förslag blevo emellertid icke av Kungl. Maj:t framlagda för riksdagen. Vid 1908 års riksdag väcktes emellertid en motion, att riksdagen måtte för sin del besluta godkänna och antaga 1900 års förslag, men denna framställning föranledde ej till någon riksdagens åtgärd.

Spörsmålet om rättslig reglering av arbetsavtalet hade nämligen återupptagits till behandling år 1907. Sedan inom civildepartementet genom tillkallade personer verkställt en förberedande utredning av vissa till berörda lagstiftningsområden hörande frågor, hade Kungl. Maj:t enligt beslut den 18 oktober 1907 uppdragit åt en *kommitté* att undersöka möjligheten av en lagstiftning angående arbetsavtal och att, för den händelse dylik lagstiftning funnes möjlig och lämplig, avgiva förslag till sådan lag ävensom att taga i övervägande andra i samband därmed stående frågor och avgiva de förslag, som kunde föranledas därav. Då nämnda kommitté, vilken utarbetat men ej slutgiltigt antagit åtskilliga lagförslag, förklarade sig ur stånd att inkomma med sitt betänkande eller någon del därav i sådan tid, att avlåtande av proposition till 1910 års riksdag kunde medhinnas, fann Kungl. Maj:t den 12 september 1909 för gott att upplösa kommittén och åt justitiedepartementet överlämna det vidare bearbetandet av berörda förslag. I anslutning till kommitténs förslag utarbetades därefter inom justitiedepartementet bland annat ett förslag till lag om vissa arbetsavtal. Detta blev genom proposition (nr 96) framlagt för 1910 års riksdag. Med anledning av propositionen väcktes åtskilliga motioner, åsyftande dels avslag å förslaget, dels ock ändring i de särskilda bestämmelserna. Det av riksdagen för behandling av propositionen tillsatta särskilda utskottet tillstyrkte antagande av förslaget med åtskilliga ändringar. Detsamma antogs av första kammaren i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet tillstyrkt men avslogs i sin helhet av andra kammaren.

Utlåtanden infordrades sedermera från åtskilliga myndigheter bland annat över förslaget till lag om vissa arbetsavtal, varjämte tillfälle bereddes ett stort antal enskilda sammanslutningar att yttra sig i frågan. Sedan förslaget därefter med ledning av riksdagsbehandlingen och de inkomna utlåtandena överarbetats inom justitiedepartementet, avlämnade Kungl. Maj:t genom

proposition (nr 43) till 1911 års riksdag bland annat förslag till lag om vissa arbetsavtal. Propositionen jämte åtskilliga i anledning därav väckta motioner hänvisades till ett särskilt utskott, som hemställde om bifall till förslaget med vissa ändringar. Vid kammarbehandlingen godkände första kammaren utskottets förslag, medan detsamma blev avslaget av andra kammaren. Genom kamrarnas skiljaktiga beslut i frågan hade densamma ånyo förfallit.

Vid 1931 års riksdag hemställde herr Järte m. fl. i en motion, II: 189, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om igångsättande av utredning angående åvägabringande av en lagstiftning rörande personliga tjänsteavtal.

I skrivelse den 3 februari 1931 till chefen för socialdepartementet hemställde den s. k. *Daco-kommittén* om en förutsättningslös utredning såväl angående behörigheten för de organisationer, som bildats av de anställda, som ock beträffande möjligheten och lämpligheten av en lagstiftning rörande de anställdas anställningsfrågor.

Liberala föreningen i Stockholm anhöll uti en den 6 februari 1931 till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse, att Kungl. Maj:t måtte snarast föranstalta om en förutsättningslös och allsidig utredning av frågan om anställningsvillkoren och därmed sammanhängande spörsmål rörande förhållandet mellan arbetsgivare och anställda. Vid liberala föreningens skrivelse var fogad en av föreningen ombesörjd utredning med utkast till lag om anställningsvillkor.

Sedan *andra lagutskottet*, som behandlade motionen II: 189, inhämtat yttrande i ärendet från socialstyrelsen, avstyrkte utskottet motionen (utlåtande nr 27) under anförande att det torde kunna förväntas, att frågan om utredning rörande en lagstadgad reglering av arbetsavtalet och vad därmed sammanhörde i sin helhet skulle bliva föremål för ett allsidigt övervägande från Kungl. Maj:ts sida. — I en av fyra ledamöter avgiven reservation tillstyrktes skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om igångsättande av utredning i motionens syfte. Utskottets hemställan godkändes av riksdagen.

Spörsmålet om en mer allmän arbetsavtalslagstiftning upptogs därefter av *Kungl. Maj:t*, som den 19 juni 1931 bemyndigade chefen för socialdepartementet att tillkalla högst åtta personer att inom departementet biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag rörande frågan om rättslig reglering av de i enskild tjänst anställdas arbetsavtal och vad därmed ägde samband.

Med stöd av nämnda bemyndigande tillkallade *departementschefen*, *statsrådet Larsson*, den 4 juli 1931 såsom utredningsmän rektorn vid handelshögskolan i Stockholm, professorn Martin Fehr, ombudsmannen i Sveriges arbetsledareförbund Ernst Ahlberg, redaktören Sigfrid Hansson, byråchefen i socialstyrelsen Otto Järte, sekreteraren i svenska kontoristföreningarnas förbund Edith Lindblom, vice verkställande direktören i försäkringsaktiebolaget Skandia Iwar Sjögren, ordföranden i svenska arbetsgivareföreningen, vice häradshövdingen Hjalmar von Sydow och ombudsmannen i svenska bank-

mannaföreningen V. von Zeipel, varjämte departementschefen uppdrog åt Fehr att såsom ordförande leda utredningsmännens arbete. Sedan von Sydow avlidit, tillkallades den 6 april 1932 såsom utredningsman i hans ställe verkställande direktören i svenska arbetsgivareföreningen Gustaf Söderlund. Utredningsmännen antogo benämningen *kommittén angående privatanställda*.

Den 9 mars 1935 avgav kommittén betänkande med förslag till lag om arbetsavtal (statens offentliga utredningar 1935: 18).

Betänkandet innefattar förslag till lag om arbetsavtal, lag angående ändrad lydelse av 192 § utsökningslagen samt lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1907 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

Vid förslagen funnos fogade motiv till desamma samt särskilda yttranden av åtskilliga av de sakkunniga.

Beträffande lydelsen av de utav kommittén framlagda lagförslagen får utskottet hänvisa till betänkandet.

Över kommitténs förslag infordrades därefter yttranden av kommerskollegium, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, arbetsrådet, arbetsdomstolen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna och befolkningskommissionen, varjämte tillfälle att avgiva yttrande bereddes ett 70-tal samman slutningar, representerande olika berörda intressen.

Sedan yttranden inkommit är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Frågan om pension åt personer, anställda i enskild tjänst.

Den 8 september 1928 avgåvo inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga »betänkande och förslag angående tryggnad av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension» (statens offentliga utredningar 1929: 3). Den större tryggheten att utfå av arbetsgivaren utfäst tjänstepension åstadkoms enligt förslaget därigenom, att det ålades arbetsgivaren att försäkra sin utfästelse.

I den förutnämnda *motionen II: 189* av herr Järte m. fl. vid 1931 års riksdag anfördes, bland annat:

Vid sidan av spörsmålet om en lagstiftning om personliga tjänsteavtal faller frågan om säkerställande av den anställdes försörjning i fall av invaliditet eller ålderdom. Ett betydande antal arbetsgivare har redan nu i detta hänseende sört för sin personal genom att tillförsäkra den pension från någon enskild pensionsanstalt eller på annat betryggande sätt. Det synes emellertid böra övervägas, huruvida och på vad sätt åtgärder från det allmännas sida kunna vidtagas för att befodra en utveckling i denna riktning.

I *Daco-kommitténs* skrivelse den 3 februari 1931, vari begärdes utredning beträffande, bland annat, möjligheten och lämpligheten av en lagstiftning rörande de anställdas anställningsfrågor, anfördes, att de anställningsfrågor, som kunde beröras av en lagstiftning, vore mångskiftande. Såsom exempel nämndes, bland annat, invaliditets- och ålderspensionering.

Liberala föreningen i Stockholm uttalade i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 februari 1931, bland annat, att i privat tjänst anställda inriktat sina strävanden på att vinna ökad trygghet i fråga om, bland annat, pensionsförhållanden.

Därom anfördes:

I fråga om pensionsförhållandena saknades lagbestämmelser, som trygga- de den pensionsrätt som tillförsäkrats anställda. Pensionsfrågans lösning ankomme helt på de frivilliga åtgärder, vilka kunde vidtagas av arbetsgivare och anställda, på grund varav blott en skäligen ringa del av de anställda tor- de hava utsikt till pension. Det vore emellertid tveksamt, om man i nuva- rande läge genom lagbestämmelser om arbetsgivares skyldighet att sörja för de anställdas pensionering kunde lösa frågan. I vart fall borde de anställdas pensionsrätt bliva ekonomiskt tryggad och pensionsrätten följa den anställda vid ombyte av plats.

I yttrande till andra lagutskottet över motionen II: 189 år 1931 anförde *socialstyrelsen*, bland annat:

I såväl *Daco-kommitténs* som *Liberala föreningens* i Stockholm framställ- ning beröres bland annat frågan om arbetstagarnas pensionering. Nämda förening tvekar emellertid, om man för närvarande kan lösa frågan genom lagbestämmelser om skyldighet för arbetsgivarna att sörja för pensionering av sina arbetstagare. *Socialstyrelsen*, som erkänner frågans stora betydelse, delar denna tvekan. Behovet eller önskvärldheten av pension och förmågan eller beredvilligheten att för dess åvägabringande göra uppoffringar torde ställa sig ganska olika inom skilda kretsar, jämväl bland arbetstagarna. Här- till kommer, att den allmänna folkpensioneringen, som nu är föremål för re- vision, ytterligare komplicerar frågan. *Sjöfolkets* pensionering, som man för en 10 å 12 år sedan tänkte sig skola genomföras genom statsmakternas försorg, har, oaktat mycket därpå nedlagt arbete, ej heller ännu kommit till stånd. Den utländska lagstiftningen angående arbetsavtalet berör också en- dast undantagsvis och i något särskilt avseende pensionsfrågan.

På förslag av andra lagutskottet (utlåtande nr 27/1931) beslöt *1931 års riks- dag*, under hänvisning till att det kunde förväntas att frågan om utredning rörande en lagstadgad reglering av arbetsavtalet och vad därmed samman- hörde i sin helhet bleve föremål för ett allsidigt övervägande från Kungl. Maj:ts sida, att motionen II: 189 icke skulle föranleda till någon åtgärd.

Som ovan nämnts tillsattes i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 juni 1931 kommittén angående privatanställda för att verkställa ut- redning och utarbeta förslag rörande frågan om rättslig reglering av de i en- skild tjänst anställdas arbetsavtal och vad därmed ägde samband.

I anförande till statsrådsprotokollet då bemyndigandet begärdes anförde *chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson*, bland annat:

Frågan om beredande av tryggad rätt till pension är givetvis värd synner- lig uppmärksamhet. Jag tillåter mig emellertid erinra om den år 1928 verk- ställda utredningen angående tryggnad av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension (statens offentliga utredningar 1929:3). Nämda betänkande, som utarbetats av särskilda inom justitiedepartemen- tet tillkallade sakkunniga, torde böra upptagas till slutlig behandling inom omförmälda departement.

Genom beslut den 18 december 1931 förordnade emellertid Kungl. Maj:t, att 1928 års betänkande skulle överlämnas till kommittén angående privatanställda, därvid Kungl. Maj:t tillika uppdrog åt de sakkunniga att till vidare behandling och för avgivande av förslag upptaga i betänkandet avhandlade spörsmål.

Vid 1935 års riksdag yrkades i fyra motioner (I: 12 av herr Bagge m. fl. och I: 98 och herrar Björck, John, och Larson, Edward, II: 29 av herr von Seth m. fl. och II: 78 av herr Åqvist) utredning och förslag angående beredande av skydd för pensionsfonder och liknande institutioner inom enskilda företag.

Motionerna behandlades av andra lagutskottet, som i utlåtande nr 19 omnämnde, bland annat, att kommittén angående privatanställda ämnade upptaga till behandling det spörsmål, som vore föremål för yrkanden i motionerna, i samband med därmed närstående, till kommittén remitterade frågor, samt att lagberedningen vid behandling av frågan om aktiebolags balansräkning komme att upptaga till prövning spörsmål rörande olika avsatta fonder.

Utskottet anförde, bland annat:

Av de till utskottet inkomna yttrandena och i övrigt inhämtade upplysningar framgår visserligen, att anledning finnes att förvänta, att de i förevarande motioner omförmälda spörsmålen komma att till vissa delar beröras vid de utredningar, som verkställas inom lagberedningen vid dess revision av aktiebolagslagstiftningen samt inom kommittén angående privatanställda. Frågan om att bereda betryggande former för de privatanställdas pensionering bör emellertid enligt utskottets mening lösas ur enhetlig synpunkt och under beaktande av förhållandena å hela det område, som därav beröres. Med hänsyn härtill anser utskottet skäl föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära en allsidig och skyndsam utredning i ämnet.

Utskottet hemställde, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville till allsidig och skyndsam utredning upptaga frågan om lagstiftning i syfte att få till stånd betryggande former för pensionering av anställda hos enskilda företag och sammanslutningar.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (skrivelse nr 141).

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anförde *chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller*, till statsrådsprotokollet den 23 maj 1935, bland annat:

Kommittén angående privatanställda har den 9 mars 1935 avgivit betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. Sedan denna del av kommitténs uppdrag fullgjorts, har kommittén enligt det föreliggande arbetsprogrammet att framlägga förslag rörande, bland annat, de privatanställdas rätt till pension.

Sedan chefen för socialdepartementet återgivit vad riksdagen i skrivelse nr 141 anfört och yrkat, yttrade departementschefen:

Den framställning, som sålunda från riksdagens sida gjorts, synes mig böra vinna beaktande. Efter samråd med chefen för justitiedepartementet anser jag mig böra uttala, att berörda lagstiftningsfråga omedelbart bör upptagas till skyndsam behandling i ett sammanhang, vadan kommittén angående

privatanställda torde böra befrias från uppdraget att utreda de delar av spörsmålet i fråga, som varit föremål för dess behandling.

Under dessa omständigheter skulle för kommittén återstå att avgiva förslag angående arbetstid och övertidsersättning samt förenings- och förhandlingsrätt för de åsyftade personalgrupperna.

Departementschefen hemställde, att kommittén angående privatanställda måtte befrias från den åt kommittén anförtrodda utredningen rörande frågan om tryggad rätt till pension för de i enskild tjänst anställda.

Departementschefens hemställan bifölls av Kungl. Maj:t.

I ett den 20 november 1935 avgivet betänkande med förslag till lag om förenings- och förhandlingsrätt har *kommittén angående privatanställda* anfört, att den med avgivande av nämnda förslag ansåge sig hava slutfört sitt uppdrag.

Frågan om tryggad rätt till pension för de i enskild tjänst anställda upptogs till övervägande inom justitiedepartementet. Från lagberedningen infordrades den 15 november 1935 yttrande i ärendet i vad det berörde området för beredningens uppdrag eller därmed kunde äga omedelbart sammanhang.

Utan att avvakta lagberedningens yttrande uppdrog Kungl. Maj:t den 31 januari 1936 åt byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet A. C. T. Romberg att, efter samråd med lagberedningen, i erforderliga avseenden, verkställa utredning angående frågan om lagstiftning i syfte att få till stånd betryggande former för pensionering av privatanställda samt framlägga förslag till lagstiftning i ämnet. Samtidigt erhöll chefen för justitiedepartementet bemyndigande att utse sakkunniga för att delta i överläggningen med utredningsmannen. — Sakkunniga äro ännu icke utsedda.

I anledning av interpellation i riksdagens andra kammare av herr Jacobson anförde *chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter*, den 28 mars 1936, efter att ha redogjort för det till byråchefen Romberg lämnade uppdraget, bland annat:

Med hänsyn till den mångfald av invecklade, delvis nya, juridiska spörsmål som omfattas av utredningen samt, ej minst, de stridiga intressen som därunder kunna väntas komma till uttryck från olika håll, är det uppenbarligen icke möjligt att för närvarande göra något bestämt uttalande angående den tidpunkt då utredningen kan beräknas föreligga färdig. Av vad jag anfört läser emellertid framgå, att utredningen inriktats på att snarast möjligt resultera i ett förslag som kan läggas till grund för lagstiftning.

Frågan om arbetarsemester.

5 § i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd innehåller bestämmelser om vad av arbetsgivare särskilt skall iakttagas till förekommande av ohälsa i följd av arbetet. Punkten m) i denna paragraf lyder:

»Åt arbetare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företagaren någon längre tid, bör, i allmänhet under den varmare årstiden, beredas semesterledighet under

minst fyra söckendagar, vilken ledighet i regel bör vara sammanhängande och förlagd i omedelbar anslutning till sön- eller helgdag.»

Frågan om arbetarsemester har sedan lång tid tillbaka varit föremål för utredning och behandling i riksdagen. Upplysningar om vad därutinnan förekommit till och med år 1934 hava lämnats i andra lagutskottets utlåtande nr 6/1935, vartill utskottet anhåller att få hänvisa.

I en vid 1935 års riksdag av herr Karlsson i Grängesberg väckt motion, II: 338, framställdes samma yrkande som i den nu föreliggande motionen II: 16.

Andra lagutskottet yttrade i utlåtande nr 6:

Att semesterledighet under en icke alltför kort tid beredes arbetare inom olika slag av rörelse finner utskottet vara ett samhällsintresse av vikt. Inom många arbetsområden åtnjutes för närvarande semester under längre tid än det antal dagar, som semesterledigheten enligt arbetarskyddslagen icke bör underskrida. Dock finnes ännu ett stort antal industrier, hos vilka arbetarnas semestertid icke överstiger fyra söckendagar. Utskottet finner det vara önskvärt, att arbetare, tillhörande sist omnämnda grupp, i den mån det låter sig göra erhålla en utsträckt semestertid. Utskottet anser emellertid med hänsyn till den osäkerhet, som råder i fråga om läget på arbetsmarknaden och de handelspolitiska förhållandena, att en lagändring, innefattande höjning av det antal dagar, som semestertiden icke bör underskrida, icke för närvarande bör komma till stånd. Ej heller finner utskottet under nuvarande omständigheter skäl föreligga att tillstyrka riksdagen att i lag fastställa en bestämd minimitid för semesterledigheten.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon åtgärd. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

Enligt vad utskottet inhämtat har i nu gällande kollektivavtal beträffande ett flertal industrier antalet semesterdagar höjts från fyra till fem.

I förevarande sammanhang må omnämnas, att i det av kommittén angående privatanställda framlagda förslaget till lag om arbetsavtal frågan om semester behandlats under särskild rubrik »Om semester», omfattande 21—25 §§. I 21 § föreskrives, att arbetstagare, sedan ett år förflutit från det han tillträtt anställning hos arbetsgivaren eller företaget, skall äga rätt till årlig semester, olika lång för olika arbetstagare, men dock minst en vecka.

Av den i utskottets utlåtande lämnade historiken framgår, att spørsmålet om lagstiftning rörande arbetsavtal sedan åtskillig tid tillbaka varit föremål för uppmärksamhet i vårt land. Detta ledde därefter att år 1931 kommittén angående privatanställda tillsattes med uppdrag att verkställa utredning och utarbeta förslag rörande frågan om rättslig reglering av de i enskild tjänst anställdas arbetsavtal och vad därmed ägde samband. Kommittén avgav den 9 mars 1935 betänkande med förslag i ämnet. Över kommitténs förslag avgåvos under hösten 1935 yttranden av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. Ärendet är därefter beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Enligt utskottets mening är det lagstiftningsspörsmål, som behandlats i nvssnämnda betänkande, av stor samhällelig vikt och betydelse. I den lag

Utskottet.

om arbetsavtal, som utarbetats av kommittén, hava nämligen regler givits i fråga om sådana för de anställda så viktiga spörsmål som, bland annat, rätt till uppsägningstid, sjuklön och semester.

Utskottet hyser den åsikten, att överarbetning av det utredningsmaterial, som hitintills sammanbragts, bör verkställas med all den skyndsamhet, som är möjlig, så att förslag i ämnet utan dröjsmål kunna föreläggas riksdagen. Med anledning härav får utskottet föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta fortsätta och avsluta utredningen rörande frågan om lagstifning om arbetsavtal samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Då utskottet alltså avstyrker de i motionerna I: 212 och I: 256 samt II:474 och II: 588 framställda yrkandena rörande antagande av arbetsavtalslag föranleder detta, att utskottet icke finner skäl tillstyrka riksdagen att bifalla de yrkanden, som framställts i de till nämnda motioner beträffande berörda fråga fogade följdmotionerna.

I motionerna I: 212 och II: 474 har begärts förnyad utredning av frågan om pensionering av vissa grupper i enskild tjänst anställda, och i motionerna I: 257 och II: 589 har hemställts om utredning rörande de åtgärder, som genom samhällets försorg lämpligen kunna vidtagas till främjande av de privatanställdas pensionering samt om framläggande av de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Utskottet har funnit, att olika uppfattningar råda beträffande innebörden av uttrycket »privatanställda». I vissa fall synes detsamma hava ansetts innefatta alla i enskild tjänst anställda personer, under det att i andra fall uttrycket förklarats skola innesluta allenast i enskild tjänst anställda, vilka icke äro kroppsarbetare. Utskottet har för sin del i tidigare sammanhang använt uttrycket i den vidare bemärkelsen. För att undvika varje missförstånd kommer utskottet emellertid nedan att i stället för uttrycket »privatanställda» använda uttrycket »i enskild tjänst anställda», varmed utskottet då avser alla arbetstagare utan undantag.

Såsom framgår av utredningen här ovan i utskottets utlåtande har frågan om pensionering av personer, anställda i enskild tjänst, i sin helhet eller till vissa delar under senare år varit föremål för överväganden. Ett särskilt spörsmål, nämligen frågan om betryggande former för pensioneringen, har därvid trätt i förgrunden. I januari i år har åt särskild sakkunnig uppdragits att verkställa utredning därutinnan samt att framlägga förslag i ämnet. Till den del pensioneringsspörsmålet är föremål för sistnämnda utredningsarbete finner utskottet anledning ej föreligga för riksdagen att vidtaga någon åtgärd.

Frågan om åtgärder i övrigt för att främja pensionering av personer, anställda i enskild tjänst, har enligt utskottets åsikt stor social betydelse. Åtgärder i sådant syfte böra därför vidtagas, t. ex. för utveckling av den frivilliga folkpensioneringen, för ökad anslutning till pensionskassor med mera. Härvid bör emellertid iakttagas, att den obligatoriska folkpensioneringens grundvalar icke rubbas. Utskottet får därför föreslå riksdagen att i skrivelse

till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte verkställas rörande de åtgärder, som genom samhällets försorg lämpligen kunna, under beaktande av vad utskottet sålunda anfört, vidtagas för att främja pensionering av personer, anställda i enskild tjänst, samt att de förslag, vartill denna utredning kan föranleda, måtte framläggas för riksdagen.

Vad slutligen angår det i motionen II: 16 framställda yrkandet rörande ändring av bestämmelsen om semester i lagen om arbetarskydd får utskottet, under erinran därom, att i ett flertal under de senaste åren ingångna kollektivavtal, gällande betydande arbetargrupper, antalet semesterdagar bestämts till fem i stället för tidigare fyra, samt under åberopande i tillämpliga delar av vad utskottet anfört i utlåtandet nr 6 vid 1935 års riksdag, hemställa, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, i anledning av motionerna I: 212, I: 256, II: 14, II: 15, II: 474 och II: 588, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta fortsätta och avsluta utredningen rörande frågan om lagstiftning om arbetsavtal samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda;

B. att riksdagen, i anledning av motionerna I: 212, I: 257, II: 474 och II: 589, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte verkställas rörande de åtgärder, som genom samhällets försorg lämpligen kunna vidtagas för att främja pensionering av personer, anställda i enskild tjänst, samt att de förslag, vartill utredningen kan föranleda, måtte framläggas för riksdagen;

C. att motionerna I: 212, I: 256, I: 257, II: 14, II: 15, II: 474, II: 588 och II: 589, i den mån de icke blivit beaktade genom vad utskottet under A. och B. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

D. att motionerna I: 258—266, II: 16 och II: 590—598 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 juni 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Sigfrid Hansson, Gustaf Tamm, Hagman, P. Sandström, Knut Petersson, Carlström** och *Gustaf Björkman**;

från andra kammaren: herrar *Österström, Olovson i Västerås**, *Skoglund, Sandström i Sollefteå* och *Gardell i Gahns**, fru *Nordgren* samt herrar *Hermansson* och *Cruse**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Sigfrid Hansson, Hagman* och *Olovson* i Västerås, fru *Nordgren* samt herrar *Hermansson* och *Cruse* i fråga om motiveringen till yrkandet beträffande motionen II: 16.